پەیڤی سەربەستی؛ ژنان و کۆمەڵگا … نووسینی: زانکۆ یاری

بۆ مەبەستی پاراستن و ڕێزگرتن لە کەرامەت ئەو مافە سروشتییەکانی مرۆڤ و لە پێناو گەشەسەندنی مرۆڤ و مرۆڤایەتی، لە پانتایی جوگرافیا جۆراوجۆرەکانی دونیا هەوڵ و تەقەلای زۆر دراوە، وەکوو سەرهەڵدانی هەندێک لە شۆڕش و خەباتە مەزنەکانی مێژوو لە پێناوی ئازادی مرۆڤ و یەکسانی هەموو مرۆڤەکان. هەروەها لە مافێکی سەرەتایی، کە لە بەیاننامەی مافەکانی مرۆڤدا وەك ئەسڵی یەکەمی ئەو بەیاننامەیە هاتووە کە: "گشت مرۆڤەکان بە ئازادی لەدایك دەبن و بەرانبەر لە نرخ و پایە و مافدا…". (Universal Declaration of Human Rights) هەروەها کۆمەڵگایەک کە ئامانجی پێشکەوتن بێ، دەبێ ڕووناکبیران و بیرمەندانی بە شێوەیەکی ڕاستەقینە و بنەمایی لەوە تێبگەن کە ئازادی ژنان، هەمان ئازادیی تەواوی مرۆڤایەتییە و لە هەموو بوارەکاندا ڕێگای پێشکەوتنی ژنان خۆش بکەن و هاندەر بن بۆ ئەوەی میللەت بگەنە لووتکەی دادوەری. دەرەنجامی پەیڤی ئازادیی ژنانیش ئەوەیە کە ئەوان بتوانن بگەنە مافە ڕەواکانیان لە کۆمەڵگا.

ڕێنسانس (Renaissance)، ئەو شۆڕشە هەموو لایەنەی کە لە ماوەی سێ سەدەدا ئەورووپای گرتەوە و لە ئاکامدا توانی لە هەموو بوارەکانی ژیانی مرۆڤایەتی کاریگەریی بەرچاوی هەبێ، توانی کاریگەری قووڵی لەسەر ڕوانینی مرۆڤ سەبارەت بە کولتوور، زانست، کۆمەڵگا، ئایین و سروشت ببێ و لە ئاکامیشدا ڕوانگەی مرۆڤ سەبارەت بە مرۆڤ، ئاڵوگۆڕی زۆری بەسەردا هات. بە سەرهەڵدانی ڕێنسانس لە شاری فلۆرانسی ئیتالیادا ڕۆڵی ژن لە گۆڕەپانی خەباتدا پێی نایە قۆناغێکی نوێ. گەر ئاوڕێکی خێرا لە وێنای ژن لە کولتوور و ئەدەبی سەردەمی ڕێنیسانس تاکوو ئێستا بدەینەوە، دەبینین لە نیگارەکانی سەردەمی ڕێنیسانسدا کە درێژکراوەی ئەنتیکە بووە، ڕۆڵی ژن لە بونەوەرێکی پاک، ژێردەست و ملکەچەوە گۆڕدراوە بۆ ژنێکی تر. ژنێک کە دەتوانێت پابەند نەبێ بە ڕۆڵە خوازراوەکان کە کۆمەڵگا بۆی دیاری دەکات، ژنێک کە دەتوانێت خۆی بنووسێتەوە و شێعر، ڕۆمان، مووزیک و هونەر بەرهەم بهێنێ.

بەڵام ڕەنگدانەوەی نۆرمی دژە ژنان بە درێژایی مێژوو هەندێک هەڵس و کەوتی ژنانی مۆرال نیشان داوە و هەندێکی تری خستۆتە دەرەوەی

مۆراڵەوە و کاریکردووە بۆ بەرهەمهێنانی وێنایەکی نزم بۆ پێگەیان. لە زۆر کولتووردا سیفاتی مرۆڤانە و بەهێز دراونەتە پاڵ پیاوان و ژنان پێگەیەکی نزمیان پێبەخشراوە. بەڵام زۆرجار دەکەوتنە بەر بێ ویژدانیی کۆمەڵایەتی. هەروەها ترادیسیۆنی نووسینی پیاوانە، زیندووکردنەوە و ڕاگرتنی پیاوگەرایی بوو؛ سەرەڕای ئەمەش ژن وەک بونەوەرێکی لاواز و بێدەسەڵات لە کولتوور و ئەدەبدا وێناکراوە و کورتکردنەوەی ژن تەنیا بۆ تێرکردنی حەز و ئیرۆتیکی پیاو بووە. ئەم گرنگیدانە بە ڕۆڵە خوازراوەکان، جۆرێک لە حەزی ماسکۆلین لای کۆمەڵگا زەق دەکاتەوە و لە بەرهەمی کلاسیکدا بەردەوام بەرهەمهێنەرەوەی ئایدیۆلۆژیی باوکسالارانە بووە. لەو سەردەمەدا نووسەرانی تێکست زۆربەیان پیاو بوون و ئەدی نووسینە ترادیسیۆنال و ستیریۆتایپەکان کاریگەریی نێگەتیڤی هەبووە لەسەر ڕۆڵی ژن لە کۆمەڵگا.

لە ژیانی مرۆڤدا، بەشداریی سیاسی و کۆمەڵایەتیی ژنان ئەرکێکی پێویست و پیرۆزە و نەبوونی؛ بە مانای پەراوێزخستنی نیوەی کۆمەڵە. دەور و ڕۆڵی ژن بۆ دامەزراندنی پەیوەندیی توندوتۆڵ، لە نێوان بزوتنەوەکانی دیمۆکراسی خوازی لە لایەک و ویست و داخوازییەکانی ژنان لە پێناوی خەبات و وەدیهێنانی مافە سروشتی و مرۆڤایەتییەکاندا لە لایەکی تر یەکێکە لە پڕبایەخترین هۆکارەکانی بەشداریی ژنان لە دیسکۆرسی سیاسی-کۆمەڵایەتی لە هەر وڵاتێک. زۆرجار لە لای هزرڤانان بیرمەندان، سەدەی بیستەم سەدەی گەشەسەندن چەکەرەکردن و هەروەها بەڕێوەبردنی مافەکانی مرۆڤ بووە و توانیوە وەرچەرخانێکی مەزن لە ئاستی کۆمەڵگای جیهانیدا بێنێتە گۆڕێ.

لە وڵاتانی گەشەسەندوودا، بەشداریکردنی ژنان لە بەڕێوەبردنی کاروباری وڵاتدا گرنگی و بایەخی خۆی هەیە. جوڵانەوەی سیاسی ژنان لە کۆمەڵگای ڕۆژاوادا، توانیویەتی ڕێگای خۆی بدۆزێتەوە. لەو بوارەدا بە هەوڵ و تەقالای زۆر، بزوتنەوەکەیان بەرەو ڕێگایەکی درووست کاناڵیزە کراوە. لە ئازادییە سیاسی-کۆمەڵایەتییەکان چێژی تێراویان وەرگرتووە و توانیویانە بۆ خەباتی بێ وچان، تاکوو ڕادەیەکی باش مافی ئازادیی خۆیان وەدەست بێنن. بەڵام کاتێک کە فێمینیستەکان دەنگ هەڵدەبڕن و دەڵێن ژن دەبێ ئازاد بێ، باشتر ئەوەیە پرسیاریان لێ بکەی؛ بۆچی دەبێ لە چ شتێک ئازاد بێ؟ کەمتر کەسێک هەیە لە ڕۆژی جیهانیی ژناندا (International Women’s Day)، وەڵامی ئەم پرسیارە بداتەوە کە مەبەست لە ئازادی ژن چییە؟ لە کوێی جیهاندا دەتوانین وێنەی ژنێکی ئازاد بدۆزینەوە؟ ژنێک کە بۆ

دەزینەوەی بژێوی لە قەراخی شەقامەکان لەژێر چاوی حیزی هەندێک لە پیاوان دەستفرۆشی بکا، یان ژنێک کە بۆ پارەیەکی مەمرەوبژی دەبێ لە کارگا یان ڕێکخراوێکدا کار بکا، ئازادی ژن دەبێ چ واتایێکی هەبێ؟ ئەو کاتەش کە باس لە ئازادیی ژن دەکرێ، وڵاتانی گەشەسەندووی کاپیتالیستی (Capitalism)، پتر لە هەمووان دەبێ ژنانی لە پاشکەوتووی جیهانی سێهەم و چوارەم دەسووتێنن کە مرۆڤ دەکەوێتە بیری گوتەیێکی بەنرخی فارسی کە دەڵێ؛ دایەنی دڵسۆزتر لە دایک!.

بەڵام بە گوتەیەکی کوردی، دەنگی دەهۆڵ لە دوورەوە خۆشە و ئەمەش زۆر ڕاستە؛ چونکوو دەبێ ئەوەش بزانین کە لە سەدەی هەژدە بەملاوە، جەستەی ژن ڕووبەرێک بووە بۆ سێکسوالیزەکردن، دەربڕین، چەوسانەوە و بەکاڵاکردن. سەرەڕای ئازادبوونی ژن لە زۆر ڕووەوە، وێناکردنی جەستە و فێتیشایزکردنی و بەکاڵاکردنی ژن وەکوو سیمایەکی دیاری کۆمەڵگا بووە، ئەو ژنانەش کە لەم وێناکردنەدا جێگایان نەدەبووە بە ژنی کەتوو-خراپ (Fallen women) ناوزەد دەکران.

دونیای ئەوڕۆ گەواهی پێشێلکارییێکی سیستەماتیك و بەرفراوانی مافەکانی مرۆڤە کە لەسەر دەستی دەسەڵاتە دیکتاتۆر و تۆتالیتێرەکانی دەخوڵقێ. بۆ نموونە: بوونی دیاردەگەلێکی ئابڕووبەرانە وەک خانەی گەندەڵی بەشێوەیێکی دیار و نادیار لە پێشکەوتووترین وڵاتانی کاپیتالیستی و کەڵک وەرگرتنی ئابڕووبەرانە لە پڕووپاگەندەی بازەرگانی، هەمووی دەرخەری ئەوەن هەتاکوو ئەو کاتەی کە سیستەمی کاپیتالیستی بوونی هەیە، پەیڤدان لەمەڕ ئازادیی مرۆڤ بە تایبەت ئازادیی ژن، گاڵتەجاڕییە… بەڵام لە بەر زۆر هۆکاری سیاسی-کۆمەڵایەتی دەتوانین بڵێین ڕۆژهەڵاتی ناڤین (Middle East) نەخۆشێ و چەوسانەوە و پەراوێزخستنی ژنان لەوێدا لە هەموو بوارەکاندا، مێژوویەکی دوورودرێژی هەیە.

کۆمەڵگای سوونەتی و لە حاڵی گەشەکردنی ئێمە، بە هێنانی شتی پڕوپووچ و بێ بنەما و دەمارگرژی بێ جێ، دەسەڵاتی پیاوسالاری و یاسا توندوتیژە ئایینییەکان و کاریگەریی نەرێنی لەسەر ڕەوتی ژنان، لە گەیشتن بە مافە سەرەتاییەکانی خۆیان بێ بەش کراون و هەروەها بەرەو چارەنووسێکی نادیار دەباتە پێش. لە وڵاتانی جیهانی سێهەمدا، چەمکی ئازادی واتای تایبەتی خۆی هەیە و بە جۆرێک پیاوسالاری نەریتی بە سەریدا زاڵ بووە. دەوری ژنان لە ڕۆژهەڵاتی ناڤین، بەتایبەت لە مێژووی ئێراندا جێگای باسی زۆرە. خەباتی ژن بۆ وەدەسهێنانی مافی ڕەوا و بەرانبەر لەگەڵ پیاو، لە سەردەمی

مەشروتەدا وردەوردە شێوەیەکی نوێ بە خۆیەوە گرت و زۆر بوێرانە و ئازایانە لە گۆڕەپانی خەباتدا بوون. لە سەردەمی ڕەزاشادا،لەدوای هاتنە سەر کورسیی حوکم، هەندێک ئاڵوگۆڕی پێکهێنا، بەڵام ژنان نەیانتوانی لە هەڵبژاردنەکاندا بەشداری بکەن و هەر وەک هاووڵاتیی پلە دوو سەیر دەکران!

لە کوردستان، بەتایبەت لە ئاواییەکاندا، بە ڕای زۆر کۆمەڵناسی کورد و غەیرە کورد، توێژەری سیاسی و مێژوونوس؛ بە شانازییەوە، ژنی کورد لە چاو ژنانی نەتەوەکانی دراوسێ وەک فارس، تورک و عەرب بە درێژایی مێژوو ئازادتر بووە و ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ بارودۆخی جوگرافیای کوردستان، خەباتی دوور و درێژی کورد و ژیانی کۆچەری و کوێستان و گەرمێن. چونکوو جگە لە بەخێوکردنی منداڵ و کاری قورسی ناو ماڵ، لە بەرهەمهێنان و ئاژەڵداری و کشتوکاڵدا، کە بناخەی ئابووری کوردستانن، شان بە شانی پیاوان کاریان کردووە. بەشداریی ژنی کورد لە کۆمەڵگادا، بەتێ هەی ئەوەیکە وەک پێویست کەسایەتیی خۆی نیشان بدا و هەر بەو پێیەش مافی ئامادەبوونی لە کۆڕ و کۆبوونەوە کۆمەڵایەتییەکاندا بووە. کۆمەڵگای کوردی لە مێژەوە باوەڕی بە ئازادی و پاراستنی مافی ژنان بە وەدەهێنانی مافە سروشتی و مرۆڤایەتییەکانی هەبووە.

هەروەها لە ئەدەبیاتی کوردی و نووسراوەکانیشدا ژنان پێگەیەکی بەرزیان هەیە و بە درووستی مامەڵەیان لەگەڵ کراوە. کچانی خێزانی کوردپەروەر پابەندبوونە بە کەدی مێراتەوە و تاکوو ڕادەیەک پتر لە نەتەوەکانیتر لە مافی کولتووری، ئابووری، سیاسی و کومەڵایەتیی بەرانبەر لەگەڵ پیاو کەڵکیان وەرگرتووە.

بەڵام ئەوەی گوتمان بەو مانایە نییە کە ژنانی کورد بە هەموو مافەکانیان گەیشتوون و زوڵمیان لەسەر هەڵگیراوە؛ ڕاستییەکەی ئەوەیە لەگەڵ ئەو هەموو هەوڵ و تەقالایەی کە ڕووناکبیران، زانایان و دەسەزانی کۆمەڵگای کوردی بۆ بنبڕکردنی ئەو داب و نەریتە ناحەزە کۆمەڵایەتییانە کە دەبنە هۆی پێشێلکردنی مافی ژنان، ئێستاش کە سەرەتای هەزارەی سێهەمە، ژنان هەموو بەشێوەیەکی تر دەچەوسێنەوە.. لە بەرانبەر کۆمەڵگا و گیروگرفتەکانی، چەکی ژنی کورد، لەژیک و دیالۆگ و عەقڵانییەتە، ئەرکی سەرشانیانە و دەبێ چەکی خۆپەروەردەکردن و بەرزکردنەوەی پلەی زانست بەدەستەوە بگرن و بە خەباتی ڕزگاری و گەیشتن بە مافە سروشتی و مرۆڤایەتییەکان تێ بکۆشن. چونکوو لە سروشت و خوڵقاندا، لە باری توانای ڕۆحی و بیرکردنەوەدا، جیاوازیان لەگەڵ پیاو نییە.

بیروبۆچوونی پیاوسالاری و هەندێک داب و نەریتی کۆن و دواکەوتوون کە دەبنە هۆی دروستکردنی جیاوازییەکان و نە سروشت و یەزدان، هیچ لایان جیاوازیان بۆ ژن و پیاو دانەناوە. بۆ هیوای ئەوەیکە؛ ڕۆژێک کە ژنان لە پێناوی خەبات بۆ وەدەستهێنانی مافە مرۆڤایەتییەکاندا و سروشتییەکاندا و لە پێناوی مافی بەرانبەر سەرکەوتوو بن و زوڵمی مرۆڤ بە مرۆڤ بەدەستی مرۆڤ بنبڕ بکرێ و لە هیچ شوێنێك هیچ چەشنە پێشێلکارییەکی مافی مرۆڤ نەبینین، و دونیا بەو ئاواتە لەمێژینەی خۆی: "ئازادی ژیان، بۆ تەواوی مرۆڤەکان"، پەرە بدات.

-________

لە زەوینی گەمەکانی منداڵیدا
چنرا بۆ دەنگ گۆڵێکی جوان
تارایان دا لە دەور سەری و
دەستیان نایە دەستی پیاوێک
دواتر ئەو گوڵە منداڵە
بوو بە گوڵێکی وەڕەزی نێو گوڵدان… «شەکیلا مەحموودی»

-________

سەرچاوەکان:

1-ئەنتۆنی، گیدنزو (2009). حەسەن ئەحمەد مستەفا، "کۆمەڵناسی"، هەولێر، چاپخانەی ئاراس.

2-شێرکۆ، دوکتۆر بەلەچ (1990). کێشەی کورد، حەمە حەمەباقی کردویە بە کوردی، تەبرێز، چاپخانەی ڕەزایی.

3-مەدیحە سەفی (2016). ئەمڕۆی ژنی کورد و ڕەهەندەکانی ئازادی، ئەڵمانیا.

4-لازاریف، م. س و دیگران، (1386). تاریخ کردستان، مترجمین کامران ایمن ئاوه، منصور صدقی. تهران، فروغ.

5-درویشپور، مهرداد (2001). (جامعەشناس). چالشگری زنان علیه مرادن،استکهلم-سوئد، جامعەشناس. نشر باران.

6-میرزایی، ملکیان، (1387). محمد؛ نگاهی به وچعیت اجتماعی زنان، تاریخ دسترسی به مقاله: 20/4/97، آدرس اینترنتی: Org/farpages/articles/roozna13850601.htm.

7-جاسبی، عبدالله؛ (1379)، زن در گستره اجتماع، تهران: انتشارات دفتر فرهنگ، چاپ اول.

-_____

(این مطلب در هفتەنامه فرهنگی-اجتماعی دەنگی کوردستان، سال چهارم، شماره 68، مرداد 1397 به چاپ رسیده است.)

بۆچی دۆخی سیاسی کوردستان لە بازنەیەکی بەتاڵدا دەسوڕێتەوە؟ ئاسۆکمال ..

ناسیونالیزمی کورد لەبەرئەوەی لە دوای جەنگی جیهانی یەکەم و ڕوخانی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی لە شێوەی عەشیرەتگەری و ناوچەگەریدا دێتەمەیدان و لە ڕێگەی زمان و خوێندنی ڕەسمی کوردیەوە فەرھەنگێک شکڵ پێدەدا کە ناتوانێ ھەموو بەشەکانی سۆران و بادینان ھاوئاھەنگ بکا و کێشەی ناوخۆی بزوتنەوە سیاسیەکەشی لە شێوەی جەلالی و مەلایدا زیاتر ئەم خەسڵەتی بنەماڵەیی و عەشیرەتگەری و ناوچەگەریە تۆخ دەکاتەوە. لە دوای ١٩٩١یشەوە ھەرچەند دیفاکتۆ سەربەخۆ دەبێ لە ڕژێمی بەعس ،بەڵام نە لە باری ئابوریەوە توانای سەربەخۆی دەبێ و نە لەباری سیاسیشەوە دەتوانێ یەک ئیدارە بێت و بەم شێوەیە دوو ڕۆشنبیری ناوچەگەری لەلایەن دوو حزبی چەکدارەوە دەبێتە ناسنامەی دانیشتوانی کوردستان. لە ٢٠٠٣ەوە ئاڵوگۆڕی گرنگ لە باری ئابوریەوە ڕودەدا و نەوت دەبێ بە بنەمایەکی ئیمکانی سەربەخۆبون و ڕێکەوتنی ستراتیژی دەساڵەش حکومەتی ھەرێم دەکاتە ئەمری واقیع. بەڵام ھیچ ئاڵوگۆڕێکی ڕیشەیی لە ئیدارەی سیاسی و یاساییدا ڕونادات و دەستور و پەرلەمان و دەزگاکان وەک خۆیان ناکارا و ناجێگیر و ژێردەستەی سیستەمی میلیشیایی دوو ئیدارەی حزبی دەمێنێتەوە. ھەم سیاسەتی نێودەوڵەتی و دژایەتیەکانی ئێران و تورکیا و ھەم بەرژەوەندی سیاسی و ئابوریەکانی ھەردوو حزبی دەسەڵاتدار و پەیوەندیە پاشکۆکیەکانی یەکێتی بۆ ئێران و پارتی بۆ تورکیا قاڵبی مانەوەی کوردستان لەعێراقدا دەسەپێنن.

حزبە دەسەڵاتدارەکانی ناسیونالیزمی کورد لەو چوارچیوە سیاسی و نێودەوڵەتیەی تیایدا کاردەکا بەرژەوەندیەکانی لە ئاستی لۆکاڵ و ناوچەکانی سەوز و زەرددا لە پاراستنی سیستەمێکی میلیشیایی عەشیرەتی و بنەماڵەییەوە بەڕیوەدەچێ کە لە پێناو پاراستنی ئەم دەسەڵاتە ھەرێمیە ولەژێر فشاری دەرەوەدا پێویستی بە جۆرێک ڕیکەوتنە لە ئاستی کوردستاندا، بەڵام ئەمە نە سیستەمێکی سیاسی جێگیرە نە خاوەنی بەرنامەیەکی دەوڵەتی و ستراتیژیە. ئەم

پێویستیانەی دەسەڵاتە ناوچەگەرییە کە پلەی هاوئاهەنگی لە نێو ناسیونالیزمی کورددا دروست دەکات، نەک وەک ئەوانەی پیبان وایە کە یەکێتی و پارتی ناسیونالیست نین هەربۆیە هاوئاهەنگیان نیە و دژ بەیەک دەوەستن و لەگەڵ هێزی دەرەکیدا ڕێک دەکەون لەدژی یەکتر. بورژوازی کوردیش ئەم حزبە ناسیونالیستانەی وەک نوێنەری سەرەکی خۆی لەم سێ دەیەیەدا قبوڵکردوە و هیچ بزوتنەوەیەکی تری بورژوازی نەیتوانیوە ڕەقیبی بێت و بتوانێ دۆخی کوردستان بگۆڕێ وئایندەیەکی جیاواز بۆ چارەسەری کێشەی قەومی بخاتە ڕوو.

نەبونی بەرنامە وئاسۆیەکیش بۆ چۆنیەتی دامەزراندنی قەوارەیەکی سیاسی و ئابوری سەربەخۆ لە بەغداد وای کردوە کە ناسیونالیزمی کورد لە بنبەستدا بمێنێتەوە و نەتوانێ شەرعیەتی خۆی لەڕێگای ئایدیا و ڤیژن و سیاسەت و فەرهەنگێکی دەوڵەتیەوە جێگیر بکا و هەمیشە ئایندەی ئەم دەسەڵاتداریەتیە نادیارە ، هەربۆیە پێویستی بە سەرکوتی بە پەردە یان تەخکردنەوەی سنورە ناوچەیی و عەشیرەتی و حزبیەکانی زیاترە بۆ درێژەدان بە مانەوەی دەسەڵاتە لۆکاڵیەکانی. ئەم شێواز و سیستەمی بەڕێوەبردنە لە بواری بەرهەمهێنان و فرۆشتنی نەوت و بازرگانی و وەرگرتنی گومرگی سنورەکان و بودجە لە دەوڵەتی عێراق ، یا خود لە بواری سیاسەت و پەرلەمان و یاسا و پەروەردە و هتد.. دەبینرێ.

هۆکاری ١٦ ئۆکتۆبەر و ٣١ ئاب و ئەم سیاسەت و تاکتیکە دژ بەیەکی یەکێتی وپارتی و شەڕ و ململانێی ناوخۆیان و ڕێکنەکەوتنی ستراتیژیان دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی کە ئەمانە ناسیونالیزمێکی بە دەوڵەتن و هێزێکی لۆکاڵی و ناوچەگەری میلیشیایین کە بەرژەوەندی داهات و دەسەڵاتی ناوچەکانیان لەپێش دۆخ و چارەنوسی کوردستان و خەڵکەکەیەوە یە.

ئارنست گیللنەر دەڵێ دۆخی کورد و سۆماڵییەکان شازن لەمەڕەی دنیادا بەوەی کە وەک نەتەوەیەکی قەبیلەیین ، کە هەندێ کات لەناوخۆدا وەک قەبیلەیە هەرچەند ڕوو بە جیهانی دەرەوە وەک قەومیەت دەردەکەوە. ئەو لە ساڵی ١٩٨٣دا کتێبێکی بەناوی “نەتەوە و ناسیونالیزم”ەوە دەرکردوە و کە لە چەند جێگایەکدا ئاماژە بە کورد دەکا. ئەو دەڵێ ” ناسیونالیزم نەتەوە دروست دەکا نەک بە پێچەوانەوە”.

ناسیونالیزمی کورد نەتەوەی کوردی دروستکردوە بەڵام بەوەی نەیتیوانیوە و ستراتیژی نەبوە ببێ بە دەوڵەت ئەم پرسەیە هەروا بە ناکامەی ماوەتەوە. دۆخی ئێستای کوردستانیش کە نزیک بە سێ دەیەیە

دەسەڵاتی دیفاکتۆی کوردی هەیە نەیتوانیوە ئەو پرۆسەیە کامڵ بکا و قەوارەیەکی سیاسی مۆدێرنی دەوڵەتی دروست بکا و قاڵبی عەشیرەتگەری و بنەماڵەیی و ناوچەگەری سەپێنراوە بەسەر دۆخی کۆمەڵایەتی و سیاسی کوردستاندا و ڕێگەی گرتوە لە گەشەکردنی و کامڵبونی بەرەو کۆمەڵگەیەکی مۆدێرن و دەوڵەتێکی مۆدێرن. ئەمانە ڕەنگدانەوەی لەسەر ئابوری و خوێندن و ڕۆشنبیری و ناسنامە و خەباتی چینایەتی داناوە و دۆخێکی سەخت و چەقبەستوی دروست کردوە.

ئاسۆکمال

چیرۆک- چاوانی ئ□ب□ق … نووسینی: حەمە هیوا

زۆربەی کات بیری دەکردەوە و لە خۆی دەپرسی ئایە کۆتایی بونی هەیە؟ نەستی ئەو هەرزەکارە ڕوبارێک بوو لە پرسیار،گشت کاتێک لەسەر ئەو ئایدیایە بو،کە سەراسیمەیی نەبێت بەرامبەر هیچ فەیلەسوفێک یاخوود هەر پەرتوکێک،هەر بۆیە دەیویست خۆی لۆجیک ببەستێت بە هەمو ئەو ڕستانەی کە نیشانەی پرسیاری لە تەکەوە بوون.
لەو گەڕەکەی ئەو هەرزەکارە و دایکە پەککەوتوەکەی لێ دەژیان،ئارایشتگایەک هەبوو،سێ کچ خاوەندارێتیان دەکرد،تەمەنیان لە سەروو بیست ساڵ دەبوو.
ئەو هەرزکارە دەمێک بوو بڕیاری ئەوەی دابوو بەبێ ئەوەی باوەری بە هیچ ئاینێک بێت بژی،لە کوڕانی هاوتەمەنی خۆی نەدەچوو،لەو رۆژەوەی باوکی لە جەنگ کوژرا،بڕیاری دا ببێتە جێگرەوەی باوکی بۆ دایکی.

لە کۆڵانەکەیان□دا چەند فرۆشگایەک هەبو،بازاڕێکی چکۆڵەش هەبوو،چەندەها پۆشتەفرۆشی لێبوو،جلکی ئافرەتانە و کچانەیان دەفرۆشت،هاوکات مەیخانەیەکیش لەوێدا بونی هەبوو.
ئەوەی مایەی سەرسورمان بو گشت رۆژێک کاتێک هەتاو سەری دەردێنا ئەو ئارایشتگایە بەر لە هەمو فرۆشیارەکان دەکرایەوە،زۆر جار خەڵکیان هەراسان دەکرد بە هاوارکردن و بانگێشتکردنی لاوە تازە هەرزەکار بوەکان،سەرنجی هەمو کورە باڵغبوەکانیان بۆ خۆیان

ڕادەکێشا.

ئەو هەرزەکارە ناوی عەلی ڕەزا بوو، خاوەن دایکێکی پەککەوتە و گۆچان بەدەست و داماو بوو،گشت بەیانییەک دایکی بە خەوتویی خاوێن دەکردەوە و پاشماوەکەی دەسری،بە هۆکاری ئەوەی دایکی سانسۆری جەستەیی لەدەست دابوو و بە ئاشکرا میز و پیسایی دەکرد بە ژێر خۆیدا،بەڵام عەلی ڕەزا هیچکات نەیدەهێنا بەسەر خۆیدا و ئامادەگی ئەوەی تێدا دەبینرا تاوەکو کۆتا نەفەس یارمەتیدەر بێ بۆ دایکی.
ئەوەی کە عەلی ڕەزای ناڕەحەت و بێزار کردبو ئەو سێ کچەی ئارایشتگا بون،گشت رۆژێک ئاژاوەیان پێ دەفرۆشت و تانەیان لە دەدا،بەهەرجۆرێک بوایە عەلیڕەزا خۆی لەوان دەدزییەوە.

موجاهید ئەو کوڕە بوو،کە لە قۆناغی ناوەندیدا لە مەدرەسە لەگەڵ عەلیڕەزا هاوپۆل بوو،کوڕێکی دەستکورت و بێ نەوا بوو،هەفتانە سەری لە عەلیڕەزا دەدا و بە قەرز بڕە پارەیەکی کەمی لێوەردەگرت.لە ڕاستیدا موجاهید لە نانەواخانەیەک کاری دەکرد،بەڵام خۆی بێبەش نەدەکرد لە کاری پاکردنەوەی پێڵاو،لە هەمبەر هەمو ئەمانە کچە مامەکانی کاتێک دەیان بینی سوکایەتیان پێ دەکرد و لە دورەوە تیری رقیان بۆ دەهاوێشت.
ڕۆژێک لە ڕۆژەکانی وەرزی زستان لە مانگی دوو موجاهید دەیەوێت بڕواتە کار بە جلکە چڵکنەکانی،گەرچی ترسی ئەوەی لێ نیشتوە کچە مامەکانی بیبینن و دوبارە تەشقەڵەی پێ بکەن،ڕەگی ناچاری دای□گرێت و دەچێت.

لەوکاتەدا کە لە ماڵ وەڕێدەکەوێت بارانێکی بێ ئەندازە خێرا دەبارێت و لەگەل خۆیدا تۆفان و تەرزە دەهێنێت.لەوکاتەدا دو کچە مامەکەی دەردەکەون و یەکێکیان کە ناوی ئیمانە،پانتۆڵێکی ڕەشی تەسک و بلوزێکی مەری قۆڵکورت و چاکەتێکی سوری پۆشیوە،قۆپچەی بلوزەکەشی کردۆتەوە تا مەمکۆڵەکانی دەرکەون و دڵی لاوەکانی پێ ببا.
ئەوی تر ناوی نەدیە و تەنورییەکی مەری کورت و گۆرەوییەکی درێژی ڕەشی لە بەرکردوە،لەگەڵ ژێر کراسێک و بلوزێکی یەخەدار.

ئامۆزا نەگبەتەکەیان بەسەر دەکەنەوە بە جوێنی ناشرین،نەدی سمتە خڕەکانی خۆی بە موجاهید نمایش دەکات و بە چاوێکی سوکایەتییەوە لێی دەڕوانێت و دەڵێت:چییە حەزت لێ نییە؟!ناتەوێ بێی هەرسێکمان کاتێکی خۆش ببەینە سەر؟موجاهید پڕبوە لە رق چاوانی ئاگرێکی جەهەنمیان لێ دەبارێت،ئیمانیش لەولاوە دەست دەخاتە بەینی مەمکەکانی و

دەڵێت:وەرە داماو لەگەڵ ئێمە وەرە،ئێمە بە خۆڕایی خۆمانت پێ دەدەین وەرە گەمژەی سوک و ڕیسوا.لەوکاتەدا عەلیڕەزا وەک کابوسێک دێت و بە هەمو هێزی خۆیەوە شەپازلەیەک دەدات لە ئیمان و پاڵێکیش دەنێت بە نەدیەوە و دەستی موجاهید ڕادەکێشێ و دەیبات بەرەو ماڵی خۆیان.

ڕێگادا دوبارە توشی کچانی ئارایشتگاکە دەبنەوە، یەکێک لەو سێ کچە کە چاویلکەیەکی ڕەنگی شینیی ئاسمانی لە چاو دایە،جاڕ دەدات بە کچەکانی تر کە عەلیڕەزا و موجاهید هاتون،لەو کاتەدا بە شێوەیەکی چاوەڕوانەکراوانە عەلیڕەزا شاڵاوی بۆ دەبات و بە مستکۆڵە دەکێشێت بە سەریدا،خۆی و موجاهید دەڕۆنە ناو ئارایشتگاکە و دو کچەکەی تر دەبینین کە تەنها جلی ژێرەوەیان لەبەردایە و بە جەستەی ڕوتەوە لێی دانیشتوون.
کاتێک کە ئەو دو لاوە دەبینین بە دەڵکی ترسەوە ڕادەچڵەکێن و هەڵدەستنە سەر پێ،یەکێکیان دەست بە رومەتی عەلیڕەزا دەبات،لەوکاتەدا عەلی رەزا شەقێک دەکێشێت بە دەستیدا و لە خۆی دوری دەخاتەوە.

کچەکەی تر قاچی دەلەرزێت و دەیەوێت بە هەر ڕێگایەک بێت ڕابکا و هەڵبێت،لەوکاتەدا عەلیڕەزا دەستی ڕادەکێشێت بە چاوانی ئەو دو کچە لاسارە و بە چاوێکی رقاویەوە پێیان دەڵێت:ئەوەی کچان وان چێژ لەوە دەبینین گشت نێرەکانی ئەم زەمینە ببن بە کۆیلەتان،شانازی دەکەن بەوەی هەمو کوڕان و پیاوان بێنە بەینی ڕانتانەوە و ئەو شتە بکەن کە زۆرترین چێژ دەبەخشێت،هاوکات ئەم چێژە کاتییەش بێ ئەرزشترین شتە لە دونیادا.
ئێوە کاڵایەکی بێ بەها و هیچن،دەتان دەدەن بە کوڕێک،کە لە پێناوتان هەمو شەو و ڕۆژ دەبەخشێت لە پێناوتان شەونوخونی دەکا لە پێناوتان گیان بەخت دەکات،کەچی بە زویی پەراوێزی دەخەن و دەچنە باوەشی دەیەها و سەدەهای تر.پارچەیەک گۆشتان هەیە و زۆرینەی نێرەکان برسیتانن،بەڵام لە کاتی خاڵیبونەوە هیچ ئەرزشتان نامێنێ و ئەوەی بۆتان دەمێنێتەوە داوێنە پیسەکانتانە.

هەردوو کچەکە فرمێسک لە چاوانیان دەهاتە خوارە بە بیستنی ئەم گوتانە کە وەک فیشەکێک وابوو بۆیان،عەلیڕەزا بێ گوێدانە گریانی ئەوان بەردەوامی بە قسەکانی دا و گوتی:دەمهەوێت بەر لە ڕۆیشتنم ئەوەتان پێ بڵێم،ئێوە شادن بەوەی کە چەندەها کوڕ و پیاوی خانەدان دواتان کەوتون،دەشێ خاوەن بەنی گرانبەهان بن دەشێت پێشتەی ناوازە بپۆشن، بەڵام هەمو ئەمانە هیچن،ئەوانە ئەوەیان تا ئەو کاتە دەوێت

تا تێریان دەکەن،پاشان دەرتان دەکەن و ئێوەش دەبن بە هیچترین مێینـەی سەر زەمین و وەکو سەگێکی بێ خاوەنتان لێدێت
ئێوە ناتوانن بەرگەی ئەو کوڕە هەژار و لێقەوماوانە بگرن کە پڕ بە دڵ ئێوەیـان خۆشـدەوێت و بۆ بینینتـان هەمـو هەنگـاوێکی دژوار دەبڕن،دەمەوێـت ئەوە بزانـن هەر ئەو کـوڕە پۆشتە دڕاوانەن کە بە ڕاستی پێتان دەڵێن تا ئەبەد دەمەوێی،بێ گوێدانە هیچ شتێک ئێوەیان دەوێت، بە شێوەیەک ئێوەیان دەوێت گەر ئەو دونیاش بونی هەبێت ژیانتان لەگەڵ بگوزەرێنن.
کەواتە هەڵمەخەڵەتێن بەوانەی بۆ چەند ساتێک شادومانتان دەکەن بە پێشکەشکردنی دیاری گران بەها و پۆشاکی مۆدێرنە،دڵخۆشی ئێوە لای ئەو کوڕانەیە کە دڵتان لایان گەورەترین ئامانەتە و دڵخۆشکردنی ئێوە بە پیشەی هەمیشەیی دەزانن.
چونە دەرێ لە ئارایشتگاکە و بەرەو ماڵی عەلیرەزا کەوتنە ڕێ، بەڵام لە کاتی چونە ژورەوەیان بینیان کە دایکی عەلیرەزا هەناسە نادات و ئیدی بۆ ئەبەد کۆچی دوایی کردوە.

نووسینی: حەمە هیـوا

وڵاتی من … بەختیار محەمەد

له وڵاتی من
جاشەکان قارەمانن
قارەمانەکان دۆشداماون
شۆڕشگێڕەکان کرێچین
چەقۆکێشەکان وەزیرن.
له وڵاتی من
گەمژەکان □وناکبیرن
□وناکبیرەکان گەمژەن.
له وڵاتی من
حزب کەعبەیه و
سەرکردەش خوایه.
له وڵاتی من
ئازادی له مەیموون دەچێ

خەڵك گاڵتەی پێ دەکەن.
لە وڵاتی من
حەقیقەت وەك قەحپە
ئەگەر نەکوژرێ
شاربەدەر دەکرێ.
لە وڵاتی من
داگیرکەر دۆستە و
دۆست دوژمن.
لە وڵاتی من
سەنگەر گۆڕینەوە
وەك پەڕینەوەیە لە پردی جێگەیێ.
لە وڵاتی من
هەموو درۆزنەکان
بەهەشتیین و
هەموو ڕاستگۆکانیش
جەهەنەمیی.
لە وڵاتی من
هیچ شتێك تامی نەماوە
جگە لە درۆکردن نەبێ:
شەرەف لەخاچ دراوە و
بێ شەرەفیش ئیمپراتۆڕە.
لە وڵاتی من
مێگەلی ڕۆشنبیر
لەناو مێرگی گەندەڵیدا دەلەوەڕێن و
لەبەردەم پادشاکان
بێ شاباشی زێر
قوونی قەڵەمەکانیان
بادەدەن و
لەبەردەم سەرۆکیشدا
کڕنووش بۆ بتی پارە دەبەن.
لە وڵاتی من
چێشتخانە زانکۆیە و
زانکۆکانیش سکرابخانە.
لە وڵاتی من
ئازادی
لە تۆی گەورەی بەرپرسێك
دەچێ و

هزریش لە فسێکی
بۆنناخۆش.
لە وڵاتی من
خوا لە شەیتان دەچێ و
شەیتانیش لە خوا.
لە وڵاتی من
جەنگ ئاشتییە و
ئاشتیش جەنگ.
لە وڵاتی من
لەوەتی هەیە
عەشق لە مەرگ دەچێ و
مەرگیش لە عەشق.
لە وڵاتی من
هەموو شتێك درۆیە
تەنها درۆ خۆی نەبێ
کە لە کۆشکی دەسەڵاتدا
پادشایە.

بەختیار محەمەد

---

١٦ ئۆکتۆبەر لاپەڕەیەکی ترە لە مێژویی شکستخواردوەکان...!... موزەفەر عەبدوڵا

ڕێکەوتی ١٦ ئۆکتۆبەری ئەم مانگە ساڵێک تێپەڕی بەسەر ڕوداوێکی کارەساتباردا کە بوە هۆی کوشتنو برینداربونو ئاوارە بونی سەدانو هەزاران کەسی بێتاوان. جگە لەوەش بوە هۆی لەدەستدانی زیاتر لە نیوەی ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی حزبەکانی ئەم بزوتنەوە شکستخواردوەی کوردایەتی یە.
ئەو بزوتنەوە شکسخواردوەی کە پارتی و بارزانییەکان و، یەکێتی و تاڵەبانی یەکان ،بە ڕەنگی زەردوسەوز ڕابەری دەکەن لەگەڵ کۆمەڵێک

لایەنی ڕەنگاو ڕەنگی تر. هەروەها هەریەکەشیان خاوەنی میلیشایی خۆیانو بەهیز ی چەکو چەتەگەریش خۆیان سەپاندوە بەسەر جەماوەری چەوساوەو ڕەوتە ئازادیخوازو یەکسانیخوازەکان.

بێگومان ئەم ڕوداوەش بەشێک بوو لە ئاکامی کۆمەڵێک ئاڵوگوڕی سیاسی و سەربازی ناوخۆیی و ناوچەیی و جیهانی کە بوە هۆی گۆڕینی هێز هاوسەنگی لە ناوچەکەو ناوخۆو ،هاوکات سەرلێشیوایی و پەرتەوازەیی و پیلانگیری لایەنەکانی ناو ئەم بزوتنەوە شکستخواردوە .ئەم هەلومەرجەش لە رویەکەوە وایکرد پارتی و بارزانی بە پاشەکشە بەنەیارەکانی لە بە غداو هاوکات لایەنەکانی ناو بزوتنەوە شکستخواردوەکەیان دەسبەریت بە پرسی دەنگدانو هەرای سەربەخۆیی کە دەمێکە مافیکی ڕەوای خەڵکی کوردستانە بەڵام ئەمانە زیاتر بە پیلانگیری بەکاریان هینا .لە بەرامبەریشدا تاقمی باڵادەستی ناو یەکیتی دەستیان برد بۆ ڕیسواترین شێوازو دەستێکەڵکردن و ڕێکەوتن لەگەڵ نەیارە کاتی یەکانی پارتی و بارزانی.
بەم شێوەیە ئەم ڕوداوەش وەک هەمو ڕوداوەکانی تر ،بە تایبەتی ڕوداوی ٣١ ئابی ٩٦ وەک تەڵەیەک لە پارتی و باڵادەستی یەکان تا ئەمڕۆی ،بوە لاپەڕەیەکی تر لە مێژویی پڕ ڕیسوایی بزوتنەوەی شکستخواردوی کوردایەتی .

دیارە ئەمەش یەکەم ڕوداوی پیلانگێریو ملشکاندنی یەکتر نی یە لەم مێژوەیان .بەڵکو لە نیوەی پەنجاکان بەدواوە کە ئەم بزوتنەوەیە باڵای کردوە چەندین ڕوداوی وایان لە مێژوی خۆیان تومار کردەوە.ڕوداوی ساڵی ٦٦ کە دوای چەند ساڵ لە ململانێکانیان بە تەقینەوە گەیشت بوە خاڵی دابەش بونی یەکجاری خێڵەکی و ناوچەگەری کە بەناوەکانیانەوە دیار بون . پاشان ڕوداوەکانی ٧٥ و ٨٣ و ٩٤ و ٩٦ هەمو ئەمروداوانە بریتین لە لاپەرە پیلانگیرانی یەکانو ملشکاندنەکانی یەکتر.هەموشی لە پێناوی ڕێکەوتن لەگەڵ دەسەڵاتی بەغداو گەیشتن بە بەشیك لە دەسەڵاتی سیاسی و سەرمایە لە کوردستاندا.

ئێستاش کە ساڵێک بەسەر ڕوداوی ١٦ ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ دا تێپەڕ دەبێت سەرانی ئەم حزبانەی بزوتنەوەی شکستخواردویی کوردایەتی لە پاڵ ڕیزێک لە نوسەرو ڕۆشنبیرو ڕۆژنامەنوس و ئەکادیمی موچەخۆری گەندەڵ وێڕای تاوانبار کردن و سوکایەتی کردنی شەخسی بە یەکتر هاوکات خەریکی تێورداتاشینن بۆ ئەم ڕوداوە ڕیسوایە بە ناوی خیانەتی نیشتیمانی و نەتەوەیی و کوردایەتی و میژویی. وەدەیانەوێت بیکەنە مێژویی هەمو خەڵکی ستەمدیدەی کوردستان و ڕەوتو لایەنە چەپو

ئازادیخوازەکانیش.
لە کاتیکدا هەمولایەک دەزانیت کە ئەمە نە یەکەم ڕووداوەو نە دوا ڕوداویش دەبێت لە مێژویی ئەم بزوتنەوە شکست خواردوەدا.
دیارە زۆر هۆکاری سیاسی و میژویی و زاتی و مۆوزوعی هەیە کە بونەتە شکستیخواردنی ئەم بزوتنەوەی کوردایەتی یە.
زۆر بە کورتی ئەو هۆکارانەش ئەوەیە کە کاتێک ئەم بزوتنەوەیە سەری هەڵداو باڵای کرد هەلومەرجی ئابوری و کۆمەڵایەتی و سیستەمی سیاسی سەرمایەداری لە ئاستی دونیا بە تایبەتی دوای کۆتایی هاتنی جەنگی دووەمی جیهان جۆریک لە جەنگیری دووجەمسەری بەخۆیەوە گرتبو.
ئیتر ئەم جولانەوەیە هیچ ئاسۆو ئامانجو بەدیلیکی پێشکەوتوی لەبەردەمدا نەمابوو وەک بە بزوتنەوە ناسیونالیستی یەکانی پیش جەنگی جیهانی یەکەمو، بە تایبەتی سەدەی نۆزدە ،کە هەبون.
ئەم بزوتنەوەیە لە دوای جەنگی جیهانی دوەمەوە نەیدەتوانی یەک بزوتنەوەی ناسیونالیستی پێشکەوتو بیت بە توانەوەی فۆرمە سیاسی یەکانی دەورانی فیودالیو خێڵەکیانە لە فۆرمی یەک نەتەوەو نیشتیمانو ئابوری و ئامانجی سیاسی و کەلتوری هاوبەش .بە پیچەوانەوە لە زەمەنەکدا وەستاو پاشان ڕەوتی پاشەوپاشگەرانەوەی دەست پێکرد. ئەو چەند دەیەیە کە ڕێکخراوەو دەستە سیاسی یەکانی بۆرژوا ناسیونالسیتی یەکان لە پارتی دیموکراتدا توانەوە ئیتر لە کۆتایی پەنجاکانەوە ڕەوتی لەتبونو پەرشو بڵاوی دەستی پێکرد و لە مەلایی و جەلالیدا بەرجەستە بوەوە.لەوکاتەوە ئیتر هەر لایەکیان زیاتر بە تەنها لەهەوڵی ئەوەدابون بەهەر نرخێک بوە دەوڵەتی بۆرژوازی عیراق بیان کاتە دەسەڵاتدار لە کوردستان.بەڵام چینی بۆرژواز ناسیونالیستی عیراق دوای دەیان ساڵ لە شەڕو کوشتارو گفتوگۆ تەنها حوکمی زاتی ساڵی ١٩٧٤ پێدان ئەویش لاوازترین لابەی بزوتنەوەکە کە تاقمی حزبی دیموقرات و شۆرشگیر ی کوردستان کەبونەوەو ئەم دەرفەتەی قۆزتەوە وەک هاوکارێکی رژیمی فاشی بەعش کۆمەلگای کوردستانی بەڕێوە دەبرد.

بەم شێوەیە هیچ یەک لە دوو باڵە سەرەکی یەی کوردایەتی سەرەرای هەر ساتوسەودایەک لەگەڵ دەسەڵاتی بەغدا بەڵام هەر نەگەیشتنە دەسەڵات. تا لە سەرەتای نەوەتەکان و، لە هەلومەرجێکی پڕ وەرچەرخانو ئالۆوگۆڕی جیهانی دا کە لە کۆتایی دوو جەمسەری و پێویستی دابەشکردنەوەی هەمەلایەنەی جیهان بوو ئیتر ئەم حزبانە دەرفەتیان بۆ ڕەخسا بگەنە دەسەڵات لە سەرەتای نەوەتەکان .

ئەو ئالۆوگۆڕو وەرچەرخانەش چونکە زۆر ناوەڕۆک کۆنەپەرستانو دژی

ئیسانی بوو بە ڕابەری گەورە زلh□زی ئیمپریالی ئەمریکا تەنها رەوتو لایەنی زۆر کۆنەپەرستی بزوتنەوەی شکسخواردوی وەک ئەمانە دەیتوانی بگاتە دەسەڵاتی سیاسی .
ئەمە ئیتر زۆر بە کورتی مێژویی س□رh□□دانو باڵاکردنو بە دەسەڵاتی گ□یشتنی ناسیونالیزمی کورد- کوردایەتی – و حزبەکانیتی لە کوردستانی عێراق . بۆیە ئیتر نابێت جەماوەری ئازادیخواز نە خۆش باوەڕ و نە هێچ چاوەڕوانی یەکان لەمانە هەبێت بۆ بەدیهێنانی ماف وئازادی یەکانیان. چونکە ئەمانە دەمێکە شکستیان خواردوە.

ئەمانە ئێستا بۆ مانەوەی دەسەڵاتی بنەماڵەیی و خێڵەکی و ناوچەگەری خۆیانو گردو کۆکردنەوەی پارەو سەرمایە بە دزی و گەندەڵی ئامادهن دەیان جار خراپتر ملی یەکتر بشکێنن بەهاوکاری وپشت بەستن بە کۆنەپەرستترین و دژی ئینسانی ترین دەوڵەتو ڕژێمیی دونیا.وە هەمو ئەم ڕوداوە کارەساتبارانه□و ملشکاندنەی یەکتر ناو بێنن خیانەتی نەتەوەیی و نیشتیمانی میژویی لە کاتێکدا خۆیان هۆکاریکی سەرەکین بۆ قەوارەنەگرتنی ئەو یەک نەتەوەو نیشتیمان وزمان و کەلتور ەی وەک ناسیونالیزمەکانی دەورانی ڕێنیسانس کەلە ئەوروپاوە دەستی پێکرد.
لەم ڕوانگەیەوەیە کە ئێمە د□□□یین ١٦ ئۆکتۆبەر تەنها لاپەڕەیەکی ترە لە مێژووی بزوتنەوەی شکستخواردوەکان بە سەرکەوتو دۆڕاویانەوە. جا با هەر سەرانو بیرمەندو مێژونوس و ئەکادیمی و نوسەرانیان خەریکی تیۆرداتاشینی خیانەتی نیشتیمانی ونەتەوەیی مێژویی بن.

ئەگەر تا پیش ١٦ ئۆکتۆبەر یەکێتی و تاڵەبانی یەکان بە پارتی و بارزانی یەکانیان دەوت ڕوداوی ٣١ ئابی ٩٦ خیانەتی نیشتیمانی ونەتەوەیی بوو ئەوە ئێستا پارتی و بارزانی یەکان بە ١٦ ئۆکتۆبەری ٢٠١٧ یەکێتی دەڵێن خیانەتی نیشتیمانی و نەتەوەیی و کوردایەتی مێژویی.
جا گرینگ ترین دەرسو تاقی کردنەوە لەم روداوانە بە نیسبەت کریکارانو خەلکی ستەمدیدەو بەرەی ئازادیخوازیەوە پێویستە ئەوە بێت کە بزوتنەوەی ئازادیخوازی ڕیزی چینایەتی خۆیان ڕێکخەن بەرامبەر حزبەکانی ناو ئەم بزوتنەوە شکستخواردوە تا لەوە زیاتر نەبنە قوربانی و کۆتایی بە دەسەڵاتیان بێنن.هەر ئەمەش تاکە ڕیگایە بۆ بەدیهێنانی هەمو مافو ئازادی یە ئابوری و سیاسی یەکانی خەڵک خۆی.

١٨-١٠-٢١
موزەفەر عەبدوڵا

کەمنیش هاتم سنوور لەرێ بوو … جەلال بەرزنجی

هەمووجارێک،
کە باوکم،
لە گەڵ چەند بازرگانێک؛
بە مافور،دەچوونە سەقز،
دایکم دەیگوت؛
“لە سنوورئاگاداری خۆتان بن”
“بەشەو لێی دەدەین” ئەوە وەڵامی باوکم بوو.
دارکەران،
هەمیشە،
چەند کیلۆمەترێک،
دوورلە سنوور،
دار دەکەن.
شوان،
راوچی ،
لە سنوور دەسلەمێنەوە.
کە هاتم سنوور لەرێ بوو.
پێش باپیرم،
باپیرە گەورەم،
سنوور،هەر ئەوها تاپو بوو.
سنوورەکان،
زۆر دەبن
بەڵام من هەر بێ سنوورم.
لەو سنوورانەی چیان،
پەناهەندە، ئاسکە.
لە پێدەشت،
کالەی ئەدی داسە.

لەدارستان،
سمۆرەیە.
لەئاو،
بەلەمە .
ئەوسنوورەی دواجار،
بۆمانەوەم ،
لێمدا،
سیمی خاڵداربوو.
پەناهەندەکانی پێش من،
جێی پەڕینەوەی سەڵتە زەلامیان خۆش کردوە،
هەرچوومە ناوی،
هەستم دەکرد،
باڵندەیەکم،
لە قەفەز دەردەپەڕم.
لە نەشئەی خؤشی پەڕینەوە دەژیام.
پاسەوانەکانی سنوور،
ئەوانەی لە کۆنەوە لێیان دەترسێم.
دەوریان دام
بە دەستی کەلەبچە کراو
سنوور داش کرام..
ژیانم لە دەورو بەری کۆچ و
بڕینی سنوورەکان دەخولێتەوە
ئێستاش،
راناوەستاوم.
وام لە ئاسمان،
لە ژێر شینایی
بۆ چوونە سەر عاردی،
دەبێت سنووری هەور ببڕم.

جەلال بەرزنجی
٢٠١٨
کەنەدا